

Ma a CSEMADOK Központi Bizottsága folytatja munkáját. A napirendi pontok megtárgyalásán kívül *dr. Gustáv Husák, az SZLKP Központi Bizottsága első titkára részvételére is számítanak*. A CSEMADOK Központi Bizottságának tagjai nagy érdeklődéssel várják dr. G. Husák elvtárs felszólalását.

– dz –

Új Szó, 1968. szeptember 8. 1–2. p.

63

Pozsony, 1968. szeptember 8. Gustáv Husák felszólalása a Csemadok KB ülésén, amelyben az SZLKP KB első titkára pozitívan értékeli a magyar lakosság augusztusi magatartását, és ígéretet tesz a nemzetiségi jogok alkotmányos rögzítésére.

Tisztelt Elvtársak!

Elnézésüket kérem, hogy nem szólhatok önökhöz magyarul. Fiatal éveimben nem volt lehetőségem megtanulni magyarul, később, mint diák akartam tanulni, de nem jutottam hozzá. Végül a Pankrácon²⁹² engedélyeztek nekem fél évre egy magyar tankönyvet. Olvasni kissé megtanultam, de a beszédem nem felelne meg az igényeknek, és sértené az önök anyanyelve iránti szeretetüket.

Amikor a mai ülésre való meghíváson gondolkodtam, eszembe jutottak az első köztársaság, a München előtti évek, amikor a szlovák és a magyar kommunisták közösen harcoltak a München előtti köztársaság demokratikus vívmányainak megőrzéséért, a szlovák és a magyar dolgozó nép helyzetének megjavításáért. Ezekben az években a kommunista pártban a szlovák, a magyar és a többi dolgozó együttműködése rendkívül intenzív, elvtársi és baráti volt. A körülmények véletlen összjátéka folytán, amellyel nem számoltam, az ülés kezdetén találkoztam az önök vezetőivel, s köztük volt Pospis elvtárs is Tornócról, aki 30 évvel ezelőtt azon az összejöveten elnökölt, amelyen én is felléptem. Így a 38-as évekre és az azt megelőző esztendőkre való visszaemlékezésnek ez a szimbolikája a véletlen összjátéka folytán szintén számításba jön.

Ez év kezdetén, a demokratizációs folyamatra való áttérés számos alapvető kérdés rendezésének szükségességét vetette fel az országban. Ezek az alapvető kérdések lakosságunk minden rétegét, osztályát, nemzetét és nemzeti kisebbségét érintik. Azok a problémák, amelyeket Dobos elvtárs a bevezetőben érintett, megtalálhatók pártunk akcióprogramjában, és szeretnénk ezeket fokozatosan, egymás után becsületesen megoldani. Kezdvé a gazdasági kérdésekkel, a gazdasági reform problémaival, egész társadalmunk demokratizálódásával egészen a többi kulturális, politikai és szociális kérdé-

²⁹² Pankrác – a prágai börtön megnevezése, ahol a burzsoá nacionalizmus vádjával elítélt Husák börtönbüntetésének egy idejét töltötte.

sig, beleértve az együttélését, nemzetek és nemzetiségek kapcsolatainak kérdését is. Igaz, ezen a januárt követő utunkon, melyet polgáraink szabadabb, demokratikusabb életére való őszinte törekvése jellemez, és amely ragyogó pontja kommunista pártunk és az összes progresszív erők azon törekvésének, hogy megszabaduljunk az ötvenes évek, a kultusz éveinek és törvénytelenégeinek túlkapasaitól és hibáitól, adódtak kilengések, hiányosságok és hibák is. Ezen problémák megoldásának keresése közben jöttek az augusztusi események, az öt szövetséges állam hadseregeinek bevonulása országunkba. A későbbiek folyamán bizonyára gyakran vissza fogunk térni majd ezekhez a kérdésekhez, hol követtünk el hibát, mikor nem értékeltük kellőképpen a nemzetközi tényezők jelentőségét, a szomszédos nagy és kis államokkal való kapcsolatok fontosságát, amikor talán mi sem kerestük eléggé a kapcsolatokat és a megértést, vagy amikor lehetővé tettük, vagy legalább is toleráltuk, hogy a szocialistaellenes erők zavarják meg országunk demokratikus fejlődését, új utat kereső szándékunkat. Gondolni fogunk bizonyára arra is, hogy szövetségeseinknek ez a lépése – véleményünk szerint – elsielt volt. Ezekhez a gondolatokhoz később mindannyiunknak vissza kell térnünk. Most azonban kiutat kell találnunk ebből a helyzetből. Idegen katonák bevonulása egy állam területére mindig olyan változást jelent, mely sok nehézséget, sok fájdalmat hoz magával, kisiklatja az életet a megszokott medréből, s ily módon az emberek megszokott életének – beleértve a politikai és polgári életet is –, megzavarását jelenti. Pártunk és államunk vezetősége, a köztársasági elnök kezdeményezése alapján kiutat keresett ebből a nehéz helyzetből. Ezt a kiutat a moszkvai tárgyalásokban találta meg: a szovjet állami- és párt[vezetés] képviselőivel való megegyezésben, mely e helyzet megoldását célozza. Ez alkalmából is szeretném hangsúlyozni, hogy egész lakosságunk, vagy legalább is lakosságunk óriási többsége, csehek, szlovákok, magyarok stb. ezekben a nehéz napokban nemcsak lojálisán és becsületesen viseltettek az államhoz és annak politikai vezetéséhez, hanem szilárd hazafiságukról is számot adtak a szó szoros értelmében. Erről a helyről is köszönetet akarok mondani minden magyar polgártársunknak becsületes, bátor viselkedéséért. Ezekben a válságos augusztusi napokban a különböző ellentétek, viszályok és gyakran a kölcsönös nacionalista szenvedélyek megnyilvánulása ellenére mindannyian állampolgárokhoz méltóan viselkedtek, és elősegítették megteremtését a politikai egységet, amely támogatta az állam vezetőit Svoboda és Černík elvtárral az élen, valamint a pártvezetést Dubček elvtárral az élen. Ez számunkra is fontos elkötelezettséget jelent, hogy magyar polgártársaink igényeire nagyobb következetességgel tekintsünk, sokkal gyorsabban valósítsuk meg a nemzeti, illetve nemzetiségi politika terén követeléseiket éppúgy, mint kulturális és gazdasági vonatkozásban.

Ami a moszkvai megállapodást illeti, ezt kétoldalú kötelezettségvállalásnak tekintjük. A Szovjetunió részéről kötelezettségvállalás arra, hogy fokozatosan, szakaszonként visszavonja csapatait hazánkból az ország életének normalizálódása és konszolidációja kapcsán. Kötelezettségvállalás ez ugyanakkor a gazdasági tárgyalásokra, a gazdasági segélynyújtásra is. Mi a magunk részéről kötelezettséget vállaltunk, hogy megakadályozzuk az antiszocialista, antikommunista és szovjetellenes erők uszító propagandáját, a hisztériakeltést, a szocialista rendszer megbontását. Kötelezettséget vállaltunk tehát a sajtó, a rádió és a televízió területén, és általában is, hogy nem engedjük meg a demokratikus rendszer jobboldali erők általi aláásását s ily módon a szomszédos szocialista országokkal való kapcsolataink veszélyeztetését. Ebben a helyzetben abból indulunk ki, hogy Csehszlovákia belső rendszere, a fejlődés irányítása saját erőnkől törté-

nik, a kommunista párt, a Nemzeti Front és azon állami és nemzeti intézmények erejével, melyekkel rendelkezünk. És ez nemcsak a mi jámbor óhajunk. A moszkvai megbeszéléseken hangsúlyozták, sem a szovjet, sem más elvtársak nem kívánnak belügyeinkbe beavatkozni, nem akarják a személyi kultusz idejének visszatérését, nem kívánnak olyan erőket támogatni, akik a Novotny-rendszer visszatérését szeretnék. A csehszlovák nép, valamennyi nemzet és nemzetiség – maga fogja keresni a járható utat és alakítja ki belső rendszerét.

Ezt különösen ma kell hangsúlyoznunk, amikor az öt szövetséges állam nagy létszámú haderői itt vannak, s természetesen ma még befolyásolják viszonyaink alakulását s bizonyos mértékben korlátozzák politikai munkánkat. Hangsúlyoznunk kell azonban azt is, hogy nem mondtunk le távlati terveinkről és folytatni kívánjuk azt, ami a január utáni politikában jó és helyes volt. Ígéretet kaptunk arra, hogy e téren semmi akadályt nem gördítenek utunkba. Azért hangsúlyozom ezt ma, amikor az emberek lelkét még fájdalom tölti el és gondolkodásukat is megzavarták a történetek, hogy előre nézzünk, lássuk a távlatokat, s a reményt, hogy elhagyják országunkat az idegen csapatok, helyzetünk megnyugszik s mi magunk leszünk úrrá az esetleges jobboldali veszély felett. Állami szuverenitásunk felújulásával népünk, a csehek, szlovákok, magyarok, ukránok – egyszóval mindazok, akik itt élnek ismét szabadon, demokratikusan döntenek arról, hogyan éljünk ebben az országban. A korlátozások, melyekről szóltam, megvannak. Elsősorban a sajtó, a rádió és a televízió kapcsán érezhetjük. Mi Szlovákiában olyan utat választottunk, hogy lehetővé tettük valamennyi folyóirat megjelenését. Kértük az újságírókat és a szerkesztőségeket, a főszerkesztőket, értsék meg ezen korlátozások elkerülhetlenségét és saját maguk akadályozzák meg, hogy ne legyen a sajtóban szovjetellenes, vagy más antikommunista propaganda. Mert nem akarunk cenzúrát bevezetni.

Elmondhatjuk, mind a szlovák, mind a magyar szerkesztőknél, valamennyi elvtársnál megértésre találtunk. Kétségtelen, hogy nehéz dolog az újságíró munkáját korlátozni. Tegnap délután, a Szlovák Írószövetség vezetőségében – a Kultúrny živottal összefüggésben – vitattuk meg ezeket a kérdéseket. Azért említem meg ezeket a dolgokat itt is, hogy kérjem az elvtársakat, akik a sajtóban dolgoznak, értsék meg a helyzetet, s tartsák be azokat a pontokat, melyekre ígéretet tettünk. Mert ha ez az út járhatatlannak bizonyul, akarva, akaratlanul a cenzúrához kell folyamodnunk, hogy biztosítsuk a moszkvai megegyezés betartását, a gyors konszolidáció lehetőségét, azt, hogy az idegen katonaság elhagyhassa országunkat.

Ismételten hangsúlyozni szeretném, hogy Csehszlovákia Kommunista Pártjának és Szlovákia Kommunista Pártjának akcióprogramját az élet minden területén, amint arra lehetőség nyílik, realizálni akarjuk. A gazdaságirányításban, a gazdaság felújítása területén valóra kell váltanunk elképzeléseinket. Ezeket már részben kidolgozták, vagy kidolgozásuk folyamatban van. Ugyanez vonatkozik a nemzeti bizottságokra, azok átépítésére, hogy valóban a nép igazán demokratikus szerveivé váljanak. Mind a pártélet, mind az ország élete szempontjából folytatni fogjuk a demokratikus elvek érvényesítését.

Az akcióprogramban foglalt elvek megvalósításához tartozik természetesen a nemzetiségi kérdés megoldása. Szlovákia Kommunista Pártja Központi Bizottsága – amint azt önök is tudják – néhány nappal ezelőtt foglalkozott ezzel a kérdéssel. Jóváhagyta azokat az alapelveket, amelyek lehetővé teszik államunk föderatív átépítését. És ezzel egyidejűleg jóváhagyta azt az álláspontot is, melynek alapján az államjogi kérdéssel együtt, ez év október 28-án alkotmányban kell biztosítani a nemzeti kisebbségek hely-

zetét is. Az önök szervezetének vezetőivel, Dobos és Szabó elvtársakkal arról is beszélünk, jobb lesz a nemzeti kisebbségek helyzetének megoldását két törvényre osztani. Eredetileg ugyanis azt gondoltuk, hogy ezt egy egységes törvénnyel megoldhatjuk. A későbbiek folyamán azonban rájöttünk, hogy a csehszlovákiai nemzeti kisebbségeknek, a magyaroknak, ukránoknak, lengyeleknek és németeknek különféle, hogy úgy mondjam specifikus helyzetük van. Így például más a helyzete mondjuk a német kisebbségnek Csehországban, mint a magyar kisebbségnek Szlovákiában stb. Ily módon egyetlen törvény, alkotmánytörvény esetében problémák adódhatnak a megoldást illetően. Nyíltan megmondom, ezek kedvezőtlenek lehetnének a magyar nemzeti kisebbség helyzete szempontjából. Ezért azt vallottuk, hogy előkészítjük a Nemzetgyűlés alapvető, alkotmányos törvényét, amely kifejezné a csehszlovákiai nemzeti kisebbségek egyenjogú helyzete főbb kérdéseiben legfontosabb irányelveket, s ezt követően külön törvényt készítünk Szlovákia számára az SZNT keretén belül és a cseh országrészek számára a Cseh Nemzeti Tanács keretén belül. Ez a törvény konkrétan és részleteiben is kifejezné a nemzetiségi kisebbségek helyzetét és jogaik biztosítását. Így tekintek ezekre a kérdésekre és ahogy már említettem, ezt a nemzetiség[ek]ről szóló alkotmányjogi törvényt, a föderációról szóló törvénnyel egyidejűleg, október 28-án iktatnák törvénybe. Ezzel egyidejűleg a közeljövőben megkezdjük a tárgyalásokat a másik, konkrétabb törvény előkészítéséről, a magyar és az ukrán nemzeti kisebbség helyzetéről Szlovákiában. Már csak azért is szükséges a kérdés megoldása, hogy megszüntessük nemzeteink és lakosságunk között a régi nézeteltéréseket. E téren főleg az utóbbi nyolc hónapban mind szlovák, mind magyar részről magasra csaptak a szenvedélyek, és ez alapján véve természetes jelenség. Ahol a kérdések nincsenek megoldva, ahol nincsenek véglegesen megoldva, ahol olyan zsilipek nyílnak meg, mint amilyenek nálunk nyíltak meg januárban, ott vitatkoznak ezekről a kérdésekről békésen és szenvedélyesen, sőt viharosan is. Mind ez azonban arra utal, hogy a kérdést meg kell oldanunk, keresnünk kell az ésszerű és demokratikus kiutat. A magam részéről nagyon örülnék, ha áthidalhatnánk ezeket a régi ellentéteket, s végső megoldást találunk e kérdésekben.

Népünk jó ideje, jó ezer éve egymás mellett él. Munkásaink, földműveseink együtt éltek, egyenlő sorsban volt részük, egyformán érték őket a nehézségek és a csapások. Ha ezeket a régi történelmi kérdéseket valahol Árpádnál és Svätopluknál kezdenék megoldani – mint ahogyan a sajtó mindkét oldalon tette –, mire eljutnánk Kádárig és Dubčekig, e kérdések végső megoldása már csak az unokáinkra várna. Ezért jobb lesz, ha a sajtóban inkább a pozitív megoldásokat fogjuk keresni, mint a rekriminációt,²⁹³ a régi korok sérelmeinek felhánytorgatását.

A történelmi eseményeket ugyanis különféleképpen lehet magyarázni. Egyet említenék meg, mely a magyar lakosság emlékezetében nagyon élénken él még. A magyar kisebbség problémájának megoldására gondolok az 1945-ös években. Már beszélünk, írtunk róla, hogyan került rá sor. Megemlítettük, hogy Szlovákiában a párt illegális munkájában, vagy a Szlovák Nemzeti Felkelés idején senki sem vetette fel a magyar polgártársak kitelepítésének, vagy valamiféle diszkriminációjának a kérdését. Ám a világpolitika, vagy az európai politika a háború végén úgy alakult, hogy megkezdődött a határok változtatása, s ennek kapcsán szóba került a lakosság, elsősorban a németek tömeges

293 viszontvadászt.

eltávolítása az egyes államokból. És így külföldön merült fel a Csehszlovákia és Magyarország közötti viszony megoldásának kérdése, lakosságcsere, vagy egyoldalú kitelepítés formájában. Ez akkoriban Csehszlovákiának és Szlovákia Kommunista Pártjának, a kormánynak hivatalos politikája volt. Ma bírálhatjuk, vagy nem bíráljuk, ez más kérdés. Bizonyos, hogy 1945 után a magyar lakosságot sok sérelem érte, sok ostobaságot, sok következetlenséget és méltánytalanságot követtek el vele szemben. Az évek távlatából ezt meg kell mondanunk. A magyar lakosság egyenjogú helyzetének gyakorlata csak 1948-tól kezdődött azoknak a túlkapasoknak és intézkedéseknek a megszüntetésével, amelyeket 1945–1948 között alkalmaztak. Főleg azért említem ezt a kérdést, mert az ötvenes években azután, amikor már bűnbakot kerestek, akkor egyszerűen azok között találták meg, akiket akkor börtönbe zártak. Mindenekelőtt Husákot, Novomeskýt és a többieket emlegették. És 13 éven át az emberek tudatába beleplántálták, hogy ezek kettenhárman, vagy az úgynevezett szlovák burzsoá nacionalisták azok a fekete ördögök, akik az egész kását megfőzték. Okmányok, történelmi dokumentumok, levéltárak anyagai bizonyíthatják, hogy a dolgok úgy alakultak, ahogy mondom, s én, mint ennek a pártnak és szervezetnek egyik alkotó része ezt a politikát támogattam, propagáltam, azonban nem egyes egyének politikájáról, vagy hasonlóról volt szó, hanem az egész párt és állami szervezetek politikájáról. Azért említem ezt, hogy lássák, hogyan forgatnak ki egyes kérdéseket, s ezek hogyan kapják meg a propagandisztikus jellegüket, megtévesztve ezáltal sok-sok embert. Úgy vélem, elvtársak, a szlovák és a magyar lakosság álláspontja éppúgy, mint a szlovák és a cseh lakosság álláspontja ezekben az augusztusi napokban jó politikai előfeltételt teremtett a régi és nyílt kérdések megoldásához. Úgy vélem, hogy ez az időszak a csehek és a szlovákok, valamint a szlovákok és a csehszlovákiai magyarok közötti kapcsolat próbaköve volt. És megmondom véleményemet: ebben a próbában a mi magyar polgártársaink is kiválóan helytálltak. És ezt nagyra értékelem.

A magyar kisebbség helyzete szempontjából milyen megoldásokra kell törekednünk? Ismerem azokat a javaslatokat, amelyeket a CSEMADOK előterjesztett és azokat is, amelyeket más helyről javasoltak. Úgy vélem, ma kimondhatjuk azt az alapelvet, hogy magyar polgártársaink számára mind az általános polgárjogok, mind a nemzeti csoport szempontjából teljes egyenjogúságot kell biztosítani. A teljes egyenjogúságnak ezt a gondolatát át kell ültetnünk politikai intézményeinkbe, politikai életünkbe. Máskülönből szólamaink a demokráciáról, a nemzetiségi kérdés igazságos megoldásáról csak szemfényvesztés lenne, vagy egyszerűen a meg nem oldott, a nyitva maradt problémák továbbra is kísérténeek. Konkrétan hogyan oldjuk meg? Milyen intézményeket és hol kell létrehoznunk, s milyen biztosítékokat kell e téren nyújtani? Ezekről a kérdésekről még beszélgetnünk kell. Kifejthetném ugyan személyes véleményemet, de ha az embernek valamilyen funkciója van, ezt a személyes véleményét konzultálni kell azokkal a szervekkel, amelyekben tevékenykedik. És mivel ezt sem a Központi Bizottságon, sem a pártközpont elnökségében nem beszéltük meg, elnézésüket kérem, hogy személyes véleményemet e kérdések intézményes megoldásáról most nem mondom el. Nem gyávaságból, vagy más hasonló okból teszem ezt, hanem azért, hogy ne kötelezzek le embereket, akiknek ebben a kérdésben együttesen kell dönteniük. Biztosítani akarom önöket arról, hogy a magyar nemzeti kisebbség helyzete megoldásának a teljes egyenjogúságon kell alapulnia, s magam részéről a párt- és állami fórumokon ilyen megoldást fogok szorgalmazni.

Közölték velem az elvtársak az önök vezetőségéből, hogy e kérdésben valamiféle türelmetlenség tapasztalható a magyarok között. A magam részéről megértem ezt a türel-

metlenséget, és hasznosnak tartom, ha állandóan szorgalmazza, sürgetik a megoldást. A késedelmet azonban nem a jó szándék hiánya okozza, hanem inkább a felhalmozódott rendkívüli és sok probléma, így aztán, ha nem szorítják a dolgot, akkor a kérdés mellékvágányra kerül, nem rosszindulatból, hanem időhiány miatt. Azért mondom ezt, hogy néha meg kell sürgetni a problémák rendezését. Úgy gondolom azonban, hogy ez a türelmetlenség bár érthető, jelenleg mégsem indokolt. Ismét leszögezem, az alapvető törvényt – [a] nemzeti kisebbségek helyzetéről – a föderációs törvénnyel együtt október 28-án fogadják el. A bizottság dolgozik rajta Prágában, s meg kell állapodnom velük, mikor legyenek ott az önök, valamint a többi kisebbség képviselői is. Még ezen a héten, vagy a legközelebbi napokban, mihelyt szabaddá teszem magam, leülünk az önök képviselőivel, hogy megvitassuk a Szlovák Nemzeti Tanács konkrét törvényét, amit nem akarunk halogatni, hanem azt akarjuk, hogy megvitassuk, és konkrét megoldásokat keressünk. Szeretnék itt személyesen is jelen lenni, mert félek, ha ezt a kérdést ismét valami csoportra, vagy valaki másra bízunk, akkor megint várni fognak az én véleményemre, ami csak elodázná az egész ügyet. Most azonban a kelleténél több a feladat, s ez bizony néha meghaladja az ember erejét. Biztosítani akarom tehát önöket, hogy ami a probléma megoldását illeti, itt nincs szó sem évekről, sem hónapokról. Távolról sem gondoljuk azt, hogy ebben az országban elegendő a szlovákok és a csehek közti problémákat megoldani, s azután minden rendben van. Tudatában vagyunk annak, hogy éppen olyan sürgős feladat főleg a magyar nemzeti kisebbség problémájának megoldása, hiszen ez a legnagyobb nemzeti csoport nálunk, amely Bratislavától egészen Kelet-Szlovákiáig mindenütt együtt él a szlovák lakossággal. E kérdés békés rendezése s e kérdésben elfogadott megegyezés nélkül nem lehet konszolidálnak tekinteni sem Szlovákiát, sem a köztársaságot.

Szeretnénk, hogy a nemzeti kisebbségek, mindenekelőtt a magyar nemzeti kisebbség helyzetét úgy rendezzék, hogy a szó legszorosabb értelmében saját országának, saját hazájának, otthonának tekintse ezt az államot, s olyan megelégedett legyen benne, mint amilyen megelégedést kíván a cseh és a szlovák nemzetnek.

Igaz, a nemzeti kisebbségek esetében ez mindig bonyolult dolog. A történelem, a kultúra, vagy gyakran a személyi kapcsolatok terén mindig hatással van [rá] az az állam, ahol a nemzet túlnyomó többsége él. Ez logikus, s ezért érthető is. Meggyőződésem, hogy fokozatosan felújítjuk a bizalmat köztünk és a többi szocialista ország között. A Szovjetunióval, a Magyar Népköztársasággal újból megtaláljuk az együttműködés útjait, akárcsak azelőtt volt. És a két szocialista államnak a jó szomszédi együttműködése azután nem gátolhatja azt sem, hogy a mi nemzeti kisebbségünk a személyes vagy kulturális kapcsolataiban bizonyos kontaktust építsen ki. Ennek ellenére állítom, hogy olyan feltételeket akarunk teremteni itt nálunk, hogy a csehszlovákiai magyarok mindenekelőtt a Csehszlovák Köztársaságot tekintsék, hazájuknak, hogy életünk, politikánk, rendszerünk közös alkotóinak érezzék magukat; teljes mértékben vegyenek részt ennek kialakításában, s ne legyenek itt valamiféle félreállított albérlők, vagy valamilyen elhagyott árvák, és ne legyen az osztályrészük az, ami a múltban volt.

Tudom, sokkal könnyebb erről beszélni, mint az életben megvalósítani; és sokkal könnyebb ezt központi helyről kijelenteni, mint lent a járásokban, a falvakban – ahol az elmúlt hónapok során különböző problémák merültek fel – érvényesíteni. Mindennek ellenére vallom, szilárd határozott irányt fogunk követni, hogy ezen az egész hosszú területen, ahol a szlovák és a magyar lakosság együtt él, jó légkör alakuljon ki. Jó légkör az

együttélés és az együttműködés számára, a közös érdekek védelme és közös megvalósítása alapján. Hisz a munkásokat, parasztokat és az értelmiségieket ebben az államban közös érdekek vezérik. Természetesen a kultúra és a nemzetiségi kérdés terén mindegyiknek megvan a maga sajátossága. Az élet, a munka és az alapvető létkérdésekben azonban a magyar és a szlovák ember érdeke lényegében egy. Ha megoldjuk a nemzetiségek egyenjogúságát, ezzel elejét vesszük azoknak az ellentéteknek, melyek az egyes falvakon, vagy a járásokban keletkeztek, s úgy vélem, jó légkört teremtünk a szlovák és a magyar lakosság békés együttélésére.

Tiszta szívből kívánom ezt, s azon leszek, hogy a Központi Bizottságban és más szlovákiai szervezetekben ezt az elvet átültessem. Dobos elvtárs itt említést tett néhány hiányosságról az egyes állami és pártszervekben. Beismerem, hogy e téren magam is hibásnak érzem magam, hogy a párt rendkívüli kongresszusán nem ellenőriztem, vagy nem követtem eléggé figyelemmel ezt az ügyet. Nem jutottam hozzá, hogy a választóbizottság ezeket az igazságos kritériumokat a nemzetiségek képviselői dolgában is betartsa. Ott – mint azt önök is jól tudják – elsősorban arról volt szó, hogy a kongresszus magáévá tegye a moszkvai egyezmény főbb politikai irányelveit. S így fordulhatott elő, hogy a kongresszuson nem jutottam hozzá ehhez az ügyhöz. A párt vezetőségében az elvtársakkal megvitatom ezt a kérdést, hogy meg tudnánk-e oldani olyan formában, hogy néhány magyar elvtársat bevonnánk a Központi Bizottságba. Ez nagy szépséghiba, amikor a kongresszuson megválasztják a Központi Bizottságot, és rögtön utána ki kell egészíteni. Úgy vélem azonban, ha egy ilyen nagy nemzetiségi csoportról van szó, feltehetően meg lehet ezt oldani. Előterjesztem ezt a javaslatot, s a magyar elvtársakkal tanácskozni fogok ebben a kérdésben a megoldás érdekében. Ami a Szlovák Nemzeti Tanács kiegészítését illeti, arról biztosítottak, hogy a képviselő – jelenleg 11 [magyar] képviselő van az SZNT-ben, s hármát választottak most be – megfelel a számaránynak. Kérem, ha ez nem így van, s ezek az adatok nem egészen helytállóak, gondolkodhatunk még arról, hogy a nemzeti tanácsot kiegészítsék, ha csak valami különleges akadály nem merül fel. Arról van szó, hogy nagyon rövid időn belül megejtik az SZNT-be és a Nemzetgyűlésbe történő választásokat. Nagyon kérem önöket, hogy sürgősen és idejében figyelmeztessenek erre, akkor, amikor a jelölések folyamatban vannak, hogy ne kerüljön sor ismét mellőzésre. Mert utólag azután sokkal nehezebb korrigálni a hibákat, egyszerűbb megoldani a maguk idejében.

Ennyit elvtársak bevezetőként, azzal a megnyugtatóssal, hogy Szlovákia Kommunista Pártjának új vezetősége törekedni fog ezeknek a nyílt és régóta vitás kérdéseknek a teljes megoldására. Törekedni fog a magyar nemzeti kisebbség egyenjogúságának rendkívül rövid időn belül történő megoldására.

Örömmű[n]kre szolgál majd, ha nemzetünk, a szlovák nép és a magyar nemzetiség, a mi magyar polgártársaink között megoldjuk a problémákat, s a dolgok rendeződésének időszaka következik. Örülni fogunk, ha a régi vitás kérdések mögöttünk lesznek, s a közös problémák megoldása kerül előtérbe. Nagyon kérem, ebben a törekvésünkben legyenek segítségünkre, s a megértés útját egyengessék. Köszönöm önöknek ezt a segítséget!

*Új Szó, 1968. szeptember 10. 1., 5–6. p.*²⁹⁴

294 A dokumentumot közli még Szabó Rezső: i. m. 380–391. p.

Pozsony, 1968. szeptember 8. Mács József írása a *Hét* című hetilapban, amely felveti a szlovákiai magyar kommunisták országos értekezlete összehívásának és a kommunista párton belüli magyar szekció megalakításának lehetőségét.

NEMZETEINK ÉS NEMZETISÉGEINK EGYSÉGÉBEN AZ ERŐ!

Az utóbbi hetekben gyorsan követték egymást az események. Prágában rendkívüli pártkongresszus, Szlovákiában valamivel később szintén. Ez utóbbi különösen azért volt jelentős, mert munkájában Dr., Gustáv Husák miniszterelnök-helyettes, a Svoboda elnök vezette kormányküldöttség tagja, a moszkvai tanácskozás résztvevője, a moszkvai egyezmény szövegének egyik előkészítője és jóváhagyója is részt vett! Gustáv Husák kétszer is felszólalt a pozsonyi pártkongresszuson és meggyőző erővel ecsetelte a helyzetet, mindazt, ami országunkban az utóbbi hetekben történt. A reális tényből indult ki, ennek figyelembevételével vázolta a ránk háruló feladatokat. A moszkvai egyezményt olyan lehetőségnek tekintette, amely az egyedüli és egyetlen reális út bonyolult feladataink megoldásához.

A CSEMADOK Központi Bizottsága egyetért a moszkvai egyezmény szövegével, ilyen értelmű állásfoglalását²⁹⁵ a sajtó közölte is: kész segítséget nyújtani Csehszlovákia Kommunista Partjának a helyzet konszolidálásához. Az egyezménynek különösen az a része tölt el bennünket megnyugvással, amely elismeri, méltányolja a CSKP akcióprogramját. Ez azt jelenti, hogy további erőfeszítéseket tehetünk közéletünk demokratizálására, folytatjuk azt a nemes és hasznos munkát, amelyet januárban megkezdtünk. Kevésbé megnyugtató, hogy a legválságosabb napokban, amikor a csehszlovákiai magyarság egy emberként állt ki legális szerveink mellett és a rendkívül súlyos helyzetben is kinyilvánította ragaszkodását hazájához, a Csehszlovák Szocialista Köztársasághoz, a párt XIV. rendkívüli kongresszusán egyetlen magyar nemzetiségű kommunistát sem választottak be a prágai központi bizottságba. Pártunk legmagasabb fórumán a mi határozott magatartásunknak egyáltalán nem volt visszhangja. Úgy jelöltek és úgy választottak a Központi Bizottságba, mintha a magyar nemzetiséget alkotó hatszázezer magyarról teljesen megfeledkeztek volna.

Még ennél is nyugtalanítóbb, hogy a zavartalanabb körülmények között megtartott szlovákiai pártkongresszuson sem igen alakultak számunkra kedvezőbbben a dolgok, négy magyar nemzetiségű kommunistát választottak a Központi Bizottságba, holott a lakosság számaránya szerint tizennégyet kellett volna választani. Joggal vethetjük fel tehát úgy a kérdést, hogy vajon Csehszlovákia Kommunista Pártja, vagy Szlovákia Kommunista Pártja csak a két egyenjogú nemzet pártja-e? Ha igen, akkor hol tömörüljenek a magyar kommunisták, hol és hogyan vegyék ki részüket a konszolidációs munkából, ha Szlovákia Kommunista Pártjában ezt nem tehetik? Nem érthetünk egyet azzal, hogy csak négy magyar nemzetiségű kommunista került be az új Központi Bizottságba, nem érthetünk egyet azzal, hogy pártunk elnökségébe és titkárságába egyetlen magyar kommunistát sem jelöl-

295 Lásd az 58. sz. dokumentumot.